

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Харківський національний аграрний університет ім. В.В. Докучаєва

Кафедра економічної теорії

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Перший проректор
Р. ШЕЛУДЬКО

» 08 2020 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ТЕОРІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Галузь знань – 20 «Аграрні науки та продовольство»

Спеціальність – 202 «Захист і карантин рослин»

Освітньо-професійна програма – «Захист і карантин рослин»

Спеціалізація – —

Факультет – захисту рослин

Робоча програма дисципліни «Теорія економічних відносин» для здобувачів першого (бакалаврського) рівня освіти галузі знань 20 «Аграрні науки та продовольство» спеціальності 202 «Захист і карантин рослин» освітньо-професійної програми «Захист і карантин рослин».

«25» червня 2020 р. 19 с.

Розробники:

Бєсєдіна Галина Євгенівна, доцент кафедри економічної теорії, кандидат економічних наук, доцент.

Робочу програму затверджено на засіданні кафедри економічної теорії.
Протокол від «25» червня 2020 року протокол № 9

Завідувач кафедри економічної теорії,
професор

Г. ПАСЕМКО

«25» червня 2020 року

Схвалено навчально-методичною комісією факультету захисту рослин
Протокол від «   » _____ 2020 р. № _____

Голова навчально-методичної комісії
факультету захисту рослин,
к.с.-г.н., доцент

І. ЗАБРОДИНА

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітній рівень підготовки	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 20 «Аграрні науки та продовольство»	<i>Вибіркова</i>	
Модулів – 2	Спеціальність 202 «Захист і карантин рослин» Освітньо-професійна програма «Захист і карантин рослин»	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 3		4-й	4-й
Загальна кількість годин - 90		Семестр	
		8-й	8-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи здобувача – 3,5	Освітній рівень: перший бакалаврський	Лекції	
		20 год.	4
		Практичні, семінарські	
		20 год.	4
		Лабораторні	
		-	-
Самостійна робота			
50 год.	82		
		Вид контролю: <i>Іспит</i>	

2. Мета і завдання навчальної дисципліни

Програму вивчення навчальної дисципліни «Теорія економічних відносин» складено відповідно до освітньо-професійної програми першого (бакалаврського) зі спеціальності 202 «Захист і карантин рослин»

Предметом навчальної дисципліни є вивчення концептуальних основ ринкової економіки, розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури.

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредитів ECTS.

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

1. Основи економічних відносин.
2. Економічні відносини на мікро- та макрорівні.

Мета - отримання майбутніми фахівцями ґрунтовних економічних знань, формування у них логіки економічного мислення і економічної культури, навчання їх базовим методам пізнання і аналізу економічних процесів, вмінню приймати обґрунтовані рішення з приводу економічних проблем, пов'язаних з їх майбутньою практичною діяльністю.

Завдання

- набуття належних навичок раціональної економічної поведінки, виходячи з концептуальних основ ринкової економіки,
- розуміння особливостей функціонування сучасних ринків та утворення цін на послуги праці, капіталу, природних ресурсів відповідно до типу ринкової структури;
- набуття навичок аналізу агрегованих показників, визначення чинників і наслідків макроекономічного розвитку господарських систем, а також можливостей держави коригувати цей розвиток відповідно до цілей та пріоритетів економічної політики.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми здобувачі повинні:

знати :

- особливості розвитку та становлення економічних відносин між людьми у процесі господарської діяльності;
- економічні закони, які управляють виробництвом, розподілом, обміном і споживанням життєвих благ у різних економічних системах;
- механізм дії і використання економічних законів на макро- і мікрорівнях для досягнення максимального соціально-економічного ефекту;
- стратегічні тенденції еволюції соціально-економічних систем у XXI столітті.

вміти :

- аналізувати взаємодію економічних суб'єктів у процесі створення матеріальних благ при обмежених ресурсах;
- застосовувати діалектичні методи економічного аналізу при дослідженні елементів ринкового механізму;

- обґрунтовувати можливості застосування теоретичних моделей економічного розвитку в практичній діяльності;
- аналізувати проблеми, пов'язані з розвитком грошово-кредитних відносин, фіскальної політики та державного регулювання в умовах ринкової економіки;
- оцінювати вплив на економічні процеси зовнішніх факторів, тенденції розвитку світової економіки.

Перелік компетентностей:

Інтегральна компетентність - здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми професійної діяльності з захисту і карантину рослин або у процесі навчання, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов, з використанням теорій і методів біології та аграрних наук

Загальні компетентності:

1. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
2. Здатність опанування базовими знаннями, включаючи сучасні наукові та технічні досягнення та використання їх в практичних ситуаціях.
3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями та пошуку.

Програмні результати навчання

2. Розуміти причинно-наслідкові зв'язки розвитку господарств сільськогосподарського призначення усіх форм власності та використовувати в професійній діяльності фахівця з захисту і карантину рослин.

Міждисциплінарні зв'язки

Дисципліна та її розділи, що передують вивченню дисципліни:

1. Логіка/Етика ділового спілкування

Дисципліна та її розділи, у яких використовують матеріали дисципліни:

1. Бухгалтерський облік/Облік і оподаткування.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовний модуль 1. Основи економічних відносин.

Тема 1. Теорія виробництва та його факторів. Виробнича функція.

Суспільне виробництво та основні умови його функціонування. Потреби. Економічні потреби. Взаємозв'язок економічних потреб та виробництва. Предмети праці. Засоби праці.

Основні фактори суспільного виробництва. Природні ресурси. Трудові ресурси. Капітальні ресурси. Наука та інформація як ресурси.

Виробнича функція. Економічні блага. Масштаб виробництва. Виробнича функція Кобба-Дугласа.

Тема 2. Економіка і право власності. Поняття економіки. Національна, регіональна, світова економіка.

Виробничі відносини. Продуктивні сили суспільства. Людські ресурси. Природні ресурси. Матеріально-речові блага. Інформаційні блага. Реальна економіка. Фіктивна економіка.

Власність. Відносини власності. Суб'єкти власності. Об'єкти власності. Економічний зміст власності. Специфікація прав власності.

Структура економіки. Стадії руху продукту. Виробництво. Споживання. Виробнича сфера. Невиробнича сфера.

Тема 3. Економічні системи та їх еволюція. Економічні системи та їх класифікація. Формаційний підхід. Функціональний підхід. Мотиваційний (цільовий) підхід. Інституціональний підхід. Індустріально-економічний розвиток. Цивілізаційний підхід.

Еволюція економічних систем. Командна економіка. Ринкова економіка. Змішана економіка. Перехідна економіка. Економіка узгоджень. Соціальне ринкове господарство.

Економічні реформи в Україні.

Тема 4. Ринок як економічна форма організації функціонування економіки. Товарне виробництво, його головні типи та характерні риси. Товар і його властивості. Споживна вартість. Мінова вартість. Корисність благ. Цінність благ. Теорії вартості

Гроші. Функції грошей. Історичний підхід у розгляді функцій грошей. Види грошей: паперові, металеві, кредитні, безготівкові, електронні. Обіг готівкових та безготівкових грошей. Сучасні зміни в грошовому обігу.

Закони товарного виробництва, їх сутність та функції. Закон грошового обігу. Історичний досвід України в створенні національної грошової одиниці.

Тема 5. Механізм функціонування ринку. Теоретичні засади становлення ринкових відносин. Об'єктивні передумови виникнення ринку. Поняття ринку. Риси, структура та функції ринку. Види ринків. Критерії класифікації ринків та їх структура.

Об'єктивна зумовленість та сутність ринкової інфраструктури. Основні суб'єкти ринкової економіки. Держава як суб'єкт ринкового господарства. Соціально-економічна характеристика елементів ринку та умови їх формування в Україні.

Сутність попиту і фактори, що його визначають. Закон попиту. Винятки дії закону попиту. Крива попиту. Зв'язок між попитом і ціною. Зміщення кривої попиту під впливом дії нецінових факторів.

Пропозиція: зміст і фактори, що на неї впливають. Закон пропозиції. Крива пропозиції та її властивості. Зв'язок між пропозицією і ціною. Нецінові фактори зміни пропозиції. Зміщення кривої пропозиції під впливом дії нецінових факторів. Особливості формування і зміни кривих пропозицій в перехідних економічних системах.

Ринкова рівновага. Утворення рівноважної ціни та рівноважного обсягу виробництва. Фактори, які впливають на зміну ринкової рівноваги.

Сутність ціни. Механізм формування і функції ціни. Види цін. Концепція ціноутворення по Маршалу.

Сутність конкуренції. Місце конкуренції в ринковій економіці. Форми конкуренції. Типи конкурентної поведінки. Функції конкуренції. Методи конкурентної боротьби. Позитивні й негативні наслідки конкуренції.

Монополія та типи монополізації. Ринок монополістичної конкуренції. Особливості монополістичної конкуренції. Олігополістичний ринок.

Антимонопольна політика і антимонопольне законодавство. Світовий досвід створення антимонопольного законодавства. Антимонопольна політика в Україні.

Тема 6. Підприємницька діяльність і конкуренція. Підприємницька діяльність. Організація процесу виробництва. Сутність та різноманітність організаційних форм. Об'єкт підприємницької діяльності. Суб'єкт підприємницької діяльності

Одноособове володіння. Партнерство. Корпорація. Перспективи розвитку підприємництва в Україні.

Змістовий модуль 2. Економічні відносини на мікро- та макрорівні.

Тема 7. Споживач як суб'єкт ринкових відносин. Місце споживача у системі ринкових відносин.

Теорія поведінки споживача. Раціональний вибір. Корисність блага. Тенденції та закономірності розвитку корисності. Крива байдужості. Бюджетна лінія. Рівновага споживача.

Тема 8. Фірма як суб'єкт ринкових відносин. Фірма (підприємство), сутність та функції. Внутрішнє та зовнішнє середовище фірми (підприємства). Ресурси фірми. Види фірм (підприємств).

Витрати і доходи фірми. Економічна сутність витрат. Доходи підприємства.

Ціна. Фактори формування ціни на продукцію фірми. Цінова політика.

Тема 9. Ринки факторів виробництва. Ринок праці. Заробітна плата. Ринок капіталу. Процент. Інвестиції.

Система агробізнесу. Аграрні відносини, їх специфіка. Рента. Ціна землі.

Ринок цінних паперів. Фондова біржа.

Тема 10. Показники та результати макроекономіки. Система макроекономічних показників. Основні показники ефективності макроекономіки. Національне багатство.

Макроекономічна рівновага. Сукупний попит. Сукупна пропозиція. Економічне зростання.

Тема 11. Грошовий ринок. Грошовий ринок. Грошова маса. Швидкість обігу грошей. Попит на гроші. Пропозиція грошей. Грошовий мультиплікатор. Монетарна політика держави. Грошові реформи.

Тема 12. Фінансова система. Державний бюджет. Податки. Основи оподаткування. Система податків. Прямі податки. Непрямі податки. Державні податки. Місцеві податки. Спеціальні податки.

Тема 13. Кредитно-банківська система. Кредит. Сутність та функції кредиту. Банківська система. Банківські операції та послуги. Пасивні операції. Активні операції. Банківський кредит.

Тема 14. Макроекономічна нерівновага. Роль держави в ринковій економіці. Економічні цикли. Економічна криза. Економічна нестабільність. Інфляція.

Економічна безпека держави. Практичне забезпечення економічної безпеки держави.

Основна напрями державного регулювання економіки. Економічна політика держави. Соціальна політика держави.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усь бо го	у тому числі					усь ого	у тому числі				
		л	п,с	лаб	інд	с.р.		л	п,с	лаб	інд	с.р.
Змістовий модуль 1. Основи економічних відносин												
1. Теорія виробництва та його факторів. Виробнича функція	7	1,5	1,5			4	8	1	1			6
2. Економіка і право власності	7	1,5	1,5			4	7	-	-			7
3. Економічні системи та їх еволюція.	7	1,5	1,5			4	7	-	-			7
4. Ринок як економічна форма організації функціонування економіки	8	2	2			4	7	-	-			7
5. Механізм функціонування ринку	8	2	2			4	8	0,5	0,5			7
6. Підприємницька діяльність і конкуренція	8	1,5	1,5			5	8	0,5	0,5			7
Разом за змістовим модулем	45	10	10			25	45	2	2			41
Змістовий модуль 2. Економічні відносини на мікро- та макрорівні												
7. Споживач як суб'єкт ринкових відносин.	6	1,5	1,5			3	5	-	-			5
8. Фірма як суб'єкт ринкових відносин	6	1,5	1,5			3	5	-	-			5
9. Ринки факторів виробництва.	6	1,5	1,5			3	5	-	-			5
10. Показники та результати макроекономіки	6	1,5	1,5			3	6	0,5	0,5			5
11. Грошовий ринок	6	1,5	1,5			3	6	0,5	0,5			5
12. Фінансова система.	5	1	1			3	6	0,5	0,5			5
13. Кредитно-банківська система.	5	1	1			3	6	0,5	0,5			5
14. Макроекономічна нерівновага. Роль держави в ринковій економіці.	5	0,5	0,5			4	6	-	-			6
Разом за змістовим модулем 3	45	10	10			25	45	2	2			41
Усього годин	90	20	20			50	90	4	4			82

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Теорія виробництва та його факторів. Виробнича функція	1,5	1
2	Економіка і право власності	1,5	-
3	Економічні системи та їх еволюція.	1,5	-
4	Ринок як економічна форма організації функціонування економіки	2	-
5	Механізм функціонування ринку	2	0,5
6	Підприємницька діяльність і конкуренція	1,5	0,5
7	Споживач як суб'єкт ринкових відносин.	1,5	-
8	Фірма як суб'єкт ринкових відносин	1,5	-
9	Ринки факторів виробництва.	1,5	-
10	Показники та результати макроекономіки	1,5	0,5
11	Грошовий ринок	1,5	0,5
12	Фінансова система.	1	0,5
13	Кредитно-банківська система.	1	0,5
14	Макроекономічна нерівновага. Роль держави в ринковій економіці.	0,5	-
	Разом	20	4

8. Самостійна робота

Самостійна робота здобувача відноситься до інформаційно-розвиваючих методів навчання і є основним засобом оволодіння навчальним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять.

Види самостійної роботи студентів за цільовим призначенням:

1. Вивчення нового матеріалу: читання та конспектування літературних джерел інформації; інші види занять.

2. Поглиблене вивчення матеріалу: підготовка до контрольних, семінарів; інші види занять.

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		денна форма	заочна форма
1	Теорія виробництва та його факторів. Виробнича функція	4	6
2	Економіка і право власності	4	7
3	Економічні системи та їх еволюція.	4	7
4	Ринок як економічна форма організації функціонування економіки	4	7
5	Механізм функціонування ринку	4	7
6	Підприємницька діяльність і конкуренція	5	7
7	Споживач як суб'єкт ринкових відносин.	3	5
8	Фірма як суб'єкт ринкових відносин	3	5
9	Ринки факторів виробництва.	3	5
10	Показники та результати макроекономіки	3	5
11	Грошовий ринок	3	5
12	Фінансова система.	3	5
13	Кредитно-банківська система.	3	5
14	Макроекономічна нерівновага. Роль держави в ринковій економіці.	4	6
	Разом	50	82

9. Індивідуальні завдання

Індивідуальне завдання є видом позааудиторної індивідуальної роботи здобувача навчального характеру, яке виконується в процесі вивчення програмного матеріалу навчального курсу. ІЗ – це завершена теоретична або практична робота, що охоплює декілька тем або зміст навчального курсу в цілому.

Структура індивідуального завдання: вступ, теоретичне обґрунтування, основні результати роботи та їх обговорення, висновки, список використаних джерел.

Загальний обсяг роботи не повинен перевищувати 20 сторінок.

Перелік основних тем

1. Сучасні економічні теорії.
2. Розвиток економічної думки в Україні.
3. Роль експерименту в економічних дослідженнях.
4. Економічна теорія та економічна політика.
5. Формаційний і цивілізаційний підходи до періодизації суспільного розвитку.
6. Сучасна науково-технічна революція, її зміст та особливості.
7. Капіталістична економічна система: проблеми сьогодення.
8. Система відносин власності та їх структура.
9. Стан і перспективи реформування відносин власності в Україні.
10. Роздержавлення та його особливості в умовах перехідної економіки.
11. Приватизація об'єктів власності: поняття, принципи і методи.
12. Теорії вартості та їх види.
13. Концепції походження грошей.
14. Еволюція і форми грошей в сучасних умовах.
15. Конкуренція, її сутність та види.
16. Монополізм в економіці і антимонопольна політика.
17. Особливості формування ринкових відносин в Україні.
18. Сутність, функції та будова ринкової інфраструктури.
19. Становлення ринку цінних паперів України.
20. Зайнятість населення та проблеми її забезпечення в Україні.
21. Формування банківської системи України: проблеми та перспективи.
22. Сутність та особливості первісного накопичення капіталу в Україні.
23. Малий та середній бізнес в Україні: проблеми та перспективи.
24. Значення прискореної амортизації в умовах науково-технічної революції.
25. Становлення ринку землі в Україні.
26. Аграрна реформа в Україні: проблеми та перспективи.
27. Проблеми нагромадження капіталу в умовах переходу до

ринкової економіки.

28. Новий тип економічного зростання. Сутність інноваційного розвитку економіки.

29. Перспективи розвитку іноземних інвестицій в національну економіку.

30. Національне багатство: сутність, структура та проблеми його відтворення.

31. Зайнятість населення і безробіття. Види безробіття та його соціально-економічні наслідки.

32. Людський капітал як основне джерело економічного зростання.

33. Доходи населення, їх види та джерела формування в ринковому середовищі.

34. Шляхи реформування системи заробітної плати в сучасних умовах.

35. Становлення системи соціального партнерства в Україні.

36. Актуальні питання реформи пенсійної системи.

37. Податкове реформування в Україні: напрями удосконалення.

38. Сучасні моделі державного регулювання економіки.

39. Роль програмування та планування в розвитку народного господарства і їх форми.

40. Державний сектор в ринковій економіці та його значення.

41. Сутність та проблеми глобалізації сучасної світової економіки.

42. Вивіз капіталу, його причини та соціально-економічні наслідки.

43. Міжнародна міграція робочої сили, її причини та основні напрями.

44. Основні міжнародні фінансово-економічні організації та їх роль в сучасній економіці.

45. Тенденції світового виробництва продовольчих ресурсів.

10. Методи навчання

Під час вивчення дисципліни використовуються наступні методи навчання:

1). Група методів за джерелом інформації і сприйняття навчальної інформації – **словесні** (лекція, семінари, бесіда, розповідь); **наочні** – (ілюстрація, демонстрація).

Лекція – логічно вивершений, науково обґрунтований і систематизований виклад певного наукового або науково-методичного питання, ілюстрований, за необхідності, засобами наочності та демонстрацією дослідів. Лекція є однією з основних організаційних форм навчальних занять і, водночас, методів навчання.

Семінари – форма навчального заняття, при якій викладач організує дискусію навколо попередньо визначених тем, до яких здобувачі готують тези виступів на підставі індивідуально виконаних завдань. Семінарські

заняття можуть проводитися у формі бесіди, рецензування та обговорення рефератів і доповідей, дискусій тощо.

Індивідуальне заняття – форма навчального заняття, що проводиться з окремими здобувачами з метою підвищення рівня їх підготовки та розкриття індивідуальних творчих здібностей.

Консультація – форма навчального заняття, при якій здобувач отримує відповіді від викладача на конкретні запитання або пояснення певних теоретичних положень чи аспектів їх практичного застосування (проводяться протягом семестру – поточні та екзаменаційні консультації).

2). Група методів за логікою передачі і сприйняття навчального матеріалу:– індуктивні, дедуктивні, аналітичні, синтетичні;

3). Група методів за ступенем самостійного мислення при засвоєнні знань – репродуктивні та продуктивні (дослідницькі, пошукові, частково-пошукові);

4). Група методів за ступенем управління навчальним процесом: навчання під керівництвом викладача, самостійна робота студента з навчальною та науковою літературою, текстами лекцій, підготовка до семінарських занять.

11. Методи контролю

Система оцінювання результатів успішності засвоєння знань, вмінь, комунікацій, автономності та відповідальності здобувачів включає поточний, модульний (відповідно визначеному змістовому модулю), та підсумковий/семестровий контроль результатів навчання.

Поточний контроль здійснюється протягом семестру під час проведення лекційних, семінарських занять і оцінюється сумою набраних балів.

Поточний контроль знань здобувачів здійснюється за двома напрямками:

I – контроль систематичності та активності роботи на семінарських заняттях;

II – контроль за виконанням завдань для самостійного опрацювання.

Поточний контроль здійснюється у формі: усне опитування; фронтальне опитування; індивідуальне опитування.

Модульний контроль проводиться з урахуванням поточного контролю за відповідний змістовий модуль і має на меті інтегровану оцінку результатів навчання здобувача після вивчення матеріалу з логічно завершеної частини дисципліни – змістового модуля.

Підсумковий / Семестровий контроль проводиться у формі іспиту оцінку за який виставляють за результатами двох модулів.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі

Поточне тестування та самостійна робота													Підсумковий тест	Сума	
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2							30	100	
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13			T14
5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5			5

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Оцінка «відмінно» (90–100 балів). Здобувач має систематичні та глибокі знання навчального матеріалу, вміє без помилок виконувати практичні завдання, які передбачені програмою курсу, засвоїв основну й ознайомився з додатковою літературою, викладає матеріал у логічній послідовності, робить узагальнення й висновки, наводить практичні приклади у контексті тематичного теоретичного матеріалу.

Оцінка «добре» (75–89 балів). Здобувач повністю засвоїв навчальний матеріал, знає основну літературу, вміє виконувати практичні завдання, викладає матеріал у логічній послідовності, робить певні узагальнення й висновки, але не наводить практичних прикладів у контексті тематичного теоретичного матеріалу або допускає незначні помилки у формулюванні термінів, категорій, невеликі арифметичні помилки у розрахунках при вирішенні практичних завдань.

Оцінка «задовільно» (60–74 бали). Здобувач засвоїв матеріал не у повному обсязі, дає неповну відповідь на поставлені теоретичні питання, припускається грубих помилок при вирішенні практичного завдання.

Оцінка «незадовільно» (менше 60 балів). Здобувач не засвоїв навчальний матеріал, дає неправильні відповіді на поставлені теоретичні питання, не вміє або неправильно виконує розрахунки при вирішенні практичних завдань.

Здобувач **не допускається** до складання заліку, якщо кількість балів одержаних за результати успішності під час поточного та модульного контролю (відповідно змістовому модулю) впродовж семестру в сумі не

досягла 35 балів. Після екзаменаційної сесії декан видає розпорядження про ліквідацію академічної заборгованості. У визначені терміни здобувач добирає залікові бали.

Здобувач **вважається атестованим**, якщо сума балів одержаних за результати підсумкової/семестрової успішності дорівнює 60 балів за поточний і модульний контроль впродовж семестру (мінімум 35 балів) та можлива кількість балів набраних на іспиті – 40 балів.

У випадку, якщо здобувачем набрано менше 35 балів за поточний і модульний контроль, викладач повідомляє завідувача кафедри. Витяг із протоколу засідання кафедри подається декану факультету про недопущення студента до складання іспиту/заліку. Декан видає розпорядження про недопущення студента до складання іспиту/заліку, як такого, що *не виконав навчальний план*. Відмітка про недопущення до складання іспиту у екзаменаційній/заліковій відомості успішності робиться при наявності розпорядження декана. У день складання іспиту, студенту у відомості успішності записується – «*не допущений*». Подальша процедура ліквідації академічної заборгованості здійснюється відповідно до чинного положення.

13. Методичне забезпечення

1. Пасемко Г.П. Політична економія: навч. посібник (Частина I і II) / Г.П. Пасемко, Т.М. Лозинська, О.М.Супрун та ін. Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 557с.

2. Пасемко Г.П. Словник з дисциплін економічної теорії / Г.П. Пасемко, Г.Є. Бєседіна. – Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2011. – 125с.

14. Рекомендована література

Основна

1. Аналітична економія: макроекономіка і мікроекономіка: підручник: у 2 кн. / За ред. С. Панчишина, П. Островерха. – К.: Знання, 2010. – 437 с.

2. Базилевич В. Д. Інтелектуальна власність: підручник / Базилевич В. Д. – К.: Знання, 2014. – 431 с.

3. Базилевич В. Д. Ринкова економіка: основні поняття і категорії / Базилевич В. Д., Базилевич К. С.– К.: Знання, 2008. – 263 с.

4. Базилевич В. Д. Філософія економіки. Історія: монографія / Базилевич В.Д., Ильин В.В. – К.: Знання, 2011. – 1198 с.

5. Гронтковська Г. Е. Економічна теорія: навч. посіб. для самост. вивч. дисципліни / Г. Е. Гронтковська, А. Ф. Косік, О. І. Ряба. – Рівне : НУВГП, 2010. – 369 с.

6. Економічна теорія. Макроекономіка: підручник / За ред. В.М. Тарасевича. – К.: Знання, 2012. – 206 с.

7. Економічна теорія: навч. посіб. / За ред. З. І. Галушки. – Чернівці: Друк Арт, 2012. – 350 с.

8. Економічна теорія: Політекономія: підручник / За ред. В.Д. Базилевича. – 9-те вид., переробл. і доповн. – К., Знання, 2014. – 710 с.
9. Економічна теорія: Політекономія: практикум: навч. посіб. / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання, 2010. – 494 с.
10. Економічна теорія: політична економія: навч. посіб. / За ред. С.І. Юрія. – К. : Кондор, 2010. – 266 с.
11. Єріна А.М. Теорія статистики: підручник / А. М. Єріна, З. О. Пальян. – К: Товариство «Знання», КОО, 2012. – 455 с.
12. Залюбінська Л. М. Мікроекономіка: навч. посіб. / Л. М. Залюбінська, М. Л. Скорик. – О.: Астропринт, 2011. – 320 с.
13. Історія економічних учень: хрестоматія: навч. посібн. / уклад.: В.Д. Базилевич, Н. І. Гражевська, А.О. Маслов та ін.; за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2011. – 1198 с
14. Макконнелл К. Р. Экономикс : принципы, проблемы и политика: пер. с англ. / К. Р. Макконнелл, С. Л. Брю. М. Флинн. – М. : Инфра-М, 2013. – 1028 с.
15. Макроекономіка: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / За ред. М. І. Зверякова; Одес. держ. екон. ун-т. – О.: Пальміра, 2007. – 247 с.
16. Макроекономіка: підручник / За ред. В. Д. Базилевича. – К.: Знання-Прес, 2008. – 743 с. (Класичний університетський підручник).
17. Макроекономіка: практикум: навч. посіб / За ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2010. – 550 с.
18. Тарасевич Л. С. Микроэкономика: учебник [для вузов по экономическим специальностям] / Тарасевич Л. С., Гребенников П. И., Леусский А. И., С.-Петербург. гос. ун-т экономики и финансов – 6-е изд., перераб. и доп. – М.: Юрайт, 2011. – 541 с.
19. Перехідна економіка: підручник / В.М. Геєць, Є.Г. Панченко, Е.М. Лібанова та ін.; за ред. В.М. Гейця. – К.: Вища шк., 2003. – 591 с.
20. Радіонова І. Ф. Макроекономіка-2: навч. посіб. / І.Ф. Радіонова, Т.В. Бурлай, Є.В. Алімпієв. – К.: КНЕУ, 2009. – 423 с.
21. Экономическая теория: политэкономия: учебник / Под ред. В. Д. Базилевича. – М.: Рыбари; К.: Знання, 2009. – 870 с.
22. История экономических учений: Учебник: В 2 ч./ Под ред. В.Д. Базилевича; Киев. нац. ун-т им. Т. Шевченко. – К.: Знання, 2015. – 583 с.
23. Слухай С.В. Довідник базових термінів і понять з мікроекономіки. – К.: АграрМедіаГруп, 2015.
24. Олімпіада з економічної теорії як важливий напрям роботи з обдарованою молоддю // Вища школа. – 2014. – №9. – С.32-43.
25. Фондовий ринок: підручник : у 2 кн. - Кн.1 / В.Д. Базилевич, В.М.Шелудько, В.В.Вірченко та ін. ; за ред. В.Д.Базилевича; Київ. нац. ун-т ім. Т.Шевченка. - К.: Знання, 2015. – 621 с.
26. Цінні папери: практикум: навчальний посібник / В.Д. Базилевич, В.М.Шелудько, Н.В.Ковтун та ін., за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання, 2013. – 791с.

Додаткова

1. Бардиш Г. О. Проблеми трансформації і реструктуризації української економіки і їх вирішення: монографія / Г.О. Бардиш. – К.: ЛБІ НБУ, 2006. – 440 с.
2. Білорус О. Г. Економічна система глобалізму: монографія / О.Г. Білорус. – К.: КНЕУ, 2003. – 360 с.
3. Блудова Т.В. Транзитний потенціал України: формування та розвиток / Т.В. Блудова. – К.: НІПМБ, 2006. – 276 с.
4. Горбач Л. М. Міжнародні економічні відносини: підручник / Л. М. Горбач, О. В. Плотніков. – К.: Кондор, 2005. – 266 с.
5. Грабинський І. Сучасні економічні системи / І. Грабинський. – Львів: Інтереко, 1997. – 176 с.
6. Дашківський А.В. Економічна теорія / А.В. Дашківський. – К.: Лібра, 2000. – 256 с.
7. Дзюбик С. Основи економічної теорії / С. Дзюбик, О. Ривак. – К.: Основи, 1994. – 336 с.
8. Долан Э. Деньги, банковское дело и кредитно-денежная политика / Э. Долан, К. Кемпбелл, Р. Кемпбелл. – Л., 1991. – 448 с.
9. Економічна теорія: політекономія: підручник / за ред. В.Д. Базилевича. – К.: Знання – Прес, 2001. – 581с.
10. Економічний словник-довідник / за ред. С.В. Мочерного. – К.: Феміна, 1995. – 368с.
11. Єщенко П.С. Нова модель держави / П.С. Єщенко, Б.Є. Кваснюк, О.А. Бірюков. – Слов'янськ, 2002. – 144с.
12. Історія економічних вчень: підручник / В.Д. Базилевич, Н.І. Гражевська, Т.В. Гайдай та ін. – К.: Знання, 2004. – 1300с.
13. Історія економічної думки: навч. посібник / Л.Я. Корнійчук, А.М. Поручник, Н.О. Татаренко та ін. – К.: Фенікс, 1999. – 415с.
14. Кейнс Д. Общая теория занятости, процента и денег. – М.: Гелиос, 1999. – 352 с.
15. Ключко В.П. Глобалізація: економічні та соціально-культурні аспекти: монографія / В.П. Ключко. – К.: ДАКККіМ, 2005. – 190 с.
16. Козик В.В. Міжнародні економічні відносини: навч. посібник / В.В. Козик, Л.А. Панкова, Н.Б. Даниленко. – 4-е вид., доп. – К.: Знання – Прес, 2003. – 407 с.
17. Крупка М.І. Основи економічної теорії: підручник / М.І. Крупка, П.І. Островерх, С.К. Раверчук / Львівськ. нац. ун-т ім. І.Франка. – К.: Атіка, 2002. – 344 с.
18. Лозинська Т.О. Міжнародна економіка: навч. посібник / Т.М. Лозинська, Г.П. Пасемко, Ю.О. Ульянченко. – Харків: ХарРІ НАДУ «Магістр», 2005. – 140 с.
19. Майовець Є.Й. Теорія аграрних відносин / Є.Й. Майовець. – К.: Центр навч. літ-ри, 2005. – 276 с.
20. Макконнелл К. Аналітична економія: У 2-х ч. / К. Макконнелл, С. Брю. – Львів: Просвіта, 1999. – 650 с.

21. Макконнелл К.Р. Экономикс: Принципы, проблемы и политика: В 2-х Т; пер. с англ. 2-го изд. / К.Р. Макконнелл, С.Л. Брю – М.: Республика, 1992. – 685 с.
22. Макроекономіка: навч. посібник /авт. кол.; за ред. Т.С. Смовженко, Г.Я. Стеблій. – К.: УБС НБУ, 2008. – 463 с.
23. Маркс К. Капітал: Т.1 // Маркс К., Енгельс Ф. Твори: 2-е вид. / К. Маркс, Ф. Енгельс. – К.: Держполітвидав УРСР, 1969. – Т.23. – 601 с.
24. Маркс К. Критика политической экономии: соч. – 2-е изд. – Т.13. / К. Маркс, Ф. Енгельс. – М.: Госполитиздат, 1959. – 517 с.
25. Милль Дж. С. Основы политической экономии ; пер. с англ. / Дж.С. Миль. – М.: Наука, 1980. – Т.3. – 472 с.
26. Мочерний С.В. Економічна теорія: посібник / С.В. Мочерний. – К.: Вид. центр «Академія», 2003. – 656 с.
27. Основи розвитку суспільного виробництва: посібник для студ. екон. спеціальностей / укл. Г.А. Орехівський. – К.: НАУ, 2004. – 130 с.
28. Орехівський Г.А. Політична економія: Ринкова форма виробництва: навч. посібник / Г.А. Орехівський. – К.: ДАКККіМ, 2005. – 116 с.
29. Пасемко Г.П. Історія економіки і економічної думки: навч. посібник / Г.П. Пасемко, В.В. Олянич / Харк. нац. аграр. ун-т ім. В.В. Докучаєва. – Харків, 2007. – 367 с.
30. Пети В. Классика экономической мысли: сочинения / В. Пети, А. Смит, Д. Рикардо и др. – М.: ЭКСМО-Пресс, 2000. – 209 с.
31. Рикардо. Д. Сочинения / Д. Рикардо. — Т.1: Начала политической экономии и налогового обложения / ред. пер. М.Н. Смит. – М.: Госполитиздат, 1955. – 360 с.
32. Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов / А. Смит. – М.: Соцэкгиз, 1961. – 408 с.
33. Сэй Ж.-Б. Трактат по политической экономии: Экономические софизмы. Экономические гармонии / Ж. - Б. Сей, Ф. Бастиа. – М.: Дело, 2000. – 293 с.
34. Туган-Барановський М.І. Паперові гроші та метал / пер. з рос., наук. ред., передм. М.І. Саблук. – К.: КНЕУ, 2004. – 198 с.
35. Філоненко О.С. Аграрні відносини: зміст, розвиток, майбутнє / О.С. Філоненко. – К.: Урожай, 1996. – 208 с.

15. Інформаційні ресурси

Інтернет – джерела для самостійної підготовки та проведення науково-дослідних робіт

1. Верховна Рада України – <http://portal.rada.gov.ua/>
2. Президент України – <http://www.president.gov.ua/>
3. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua/control/>
4. Національний банк України – <http://www.bank.gov.ua/NBU/>
5. Фонд державного майна України – <http://www.spfu.gov.ua/ukr/>

6. Рада національної безпеки і оборони України – <http://www.rainbow.gov.ua/>
7. Департамент спеціальних телекомунікаційних систем і захисту інформації Служби безпеки України – <http://www.dstszi.gov.ua/dstszi/control/uk/index>
8. Уповноважений Верховної Ради України з прав людини – <http://www.ombudsman.kiev.ua/>
9. Верховна Рада Автономної Республіки Крим – <http://www.crimea-portal.gov.ua/>
10. Національна академія державного управління при Президентіві України – <http://www.academy.kiev.ua/>
11. Харківський регіональний інститут державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України – <http://www.kbuara.kharkov.ua/>
12. Національна бібліотека України В.І.Вернадського – <http://www.nbuu.ua/>
13. Харківська державна наукова бібліотека ім. В.Г. Короленка – <http://www.korolenko.kharkov.com/>
14. Асоціація міст України – <http://www.auc.org.ua/>
15. Інститут реформ – <http://www.ir.org.ua/docs/Abetka/>
16. Кабінет Міністрів України – <http://www.kmu.gov.ua> - (вихід на всі міністерства і відомства)
17. Київський центр Інституту Схід - Захід – <http://www.ewi.org.ua/>
18. Леонтівський центр стратегічного планування – <http://www.citystrategy.leontief.ru/>
19. Мережа аналітичних центрів України – <http://www.intellect.org.ua>
20. Національний інститут стратегічних досліджень – <http://www.niss.gov.ua/resources.html>
21. Проект «ИнститутЕвроград» – <http://www.eurograd.spb.ru/>
22. Проект розвитку Львівщини – http://ldp.lviv.ua/uk/st_manage.
23. Проект Світового банку у сфері стратегічного планування міського розвитку – <http://www.worldbank.org/urban/>
24. Стратегічне планування в регіонах Європейського союзу – <http://www.cor.eu.int/home.htm>
25. Стратегія економічного та соціального розвитку територій Івано-Франківської області до 2015 року – <http://www.if.gov.ua/files/if2015.pdf>
26. Українська асоціація місцевих та регіональних влад – <http://www.alau.org.ua/>
27. Форум стратегії регіонального розвитку – <http://www.regionforum.ru/>
28. Центр муніципального та регіонального розвитку – <http://www.polis.org.ua/>